

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston työvaliokunnan kokous 13.3.2007

Kokousaika: 13.3.2007 klo 12.30-15.00

Kokouspaikka: Helsingin yliopiston hallintorakennus, 3 kerros. Yliopistokatu 4.

Kokoonpano: Jarmo Saarti, puheenjohtaja, Kuopion yliopiston kirjasto; Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto; Kaisa Sinikara, Helsingin yliopiston kirjastot - kirjastopalvelujen koordinointiyksikkö; Arja-Riitta Haarala, Tampereen teknillisen yliopiston kirjasto; Pirjo Vatanen, Jyväskylän yliopiston kirjasto; Helena Mattila, sihteeri, Kansalliskirjasto.

Poissa: Ulla Nygrén, Turun kauppakorkeakoulun kirjasto

1. Puheenjohtaja avasi kokouksen

2. Edustajien valinnat, lausunnot

Kansalliskirjasto on pyytänyt yliopistokirjastojen neuvostoa nimeämään digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän ryhmiin 15.3. mennessä neuvoston edustajat. Edustajiksi valittiin verkkopalvelut -ryhmään Ari Muhonen Teknillisen korkeakoulun kirjastosta, vaikuttavuuden arviointi -ryhmään Päivi Kytömäki Oulun yliopiston kirjastosta ja ohjelmisto- ja standardointiryhmään Ari Hovila Vaasan tiedekirjasto Tritoniasta. Todettiin, että Jarmo Saarti Kuopion yliopiston kirjastosta on ollut vaikuttavuuden arviointi -ryhmän puheenjohtaja Kansalliskirjaston kutsusta.

Kansalliskirjasto on pyytänyt nimeämään yliopistokirjastojen neuvoston edustajat kirjastoalaa kattavasti edustavaan neuvotteluryhmään, jonka perustamista on ehdottanut tekijänoikeustyöryhmä. Pyynnön taustalla on vuodenvaihteessa voimaan tullut tekijänoikeuslain muutos, jossa uuden 16d§:n nojalla kirjastot voivat sopia tekijöitä laajasti edustavan järjestön kanssa teosten kappaleiden valmistamisesta ja suojatun aineiston välittämisestä yleisölle. Nyt koottavan neuvotteluryhmän tarkoituksena on koota kirjastosektorilta saadun palautteen perusteella alustava asialista, jota tarjotaan neuvottelujen pohjaksi niille järjestöille, jotka uutta sopimussisänsä tulevaisuudessa oletettavasti hallinnoivat. Yliopistokirjastojen neuvoston edustajaksi neuvotteluryhmään valittiin Päivi Kytömäki Oulun yliopiston kirjastosta.

Kansalliskirjasto on pyytänyt nimeämään 16.4. mennessä 1-2 edustajaa kirjastosektoreiden yhteistä asiakaskyselyä valmistelemaan suunnitteluryhmään. Ryhmässä käsitellään mm. kyselyn sisältöön, toteutukseen ja kyselyohjelmiston valintaan liittyviä asioita. Päätettiin alustavasti, että yliopistokirjastoista valitaan kaksi edustajaa. Sovittiin, että neuvoston suunnittelija tiedustelee verkostolta asiakaskyselyn suunnittelukokemusta omaavia ehdokkaita.

Sektoreiden yhteiskokouksessa mahdollisesti perustetaan ryhmä valmistelemaan kirjastosektoreiden yhteistä lausuntoa opetusministeriön laatimasta keskustelumuihistiosta. Tekijänoikeuden suuntaviivoja -muistiossa avoimesti pyydetään eri tahoja ottamaan kantaa. Yliopistokirjastojen neuvoston edustajiksi valittiin Arja-Riitta Haarala Tampereen teknillisen yliopiston kirjastosta ja Jukka Kananen Kuopion yliopiston kirjastosta. Pirjo Vatanen toimittaa yliopistokirjastojen neuvoston suunnittelijalle STKS:n lausunnon sekä Kristiina Hormia-Poutanen Kansalliskirjaston ja FinnOA:n lausunnon edelleen neuvoston valmistelijoille annettavaksi, jotta kaikille yhteisiä asioita voitaisiin nostaa sektoreiden yhteislausunnossa esiin ja lausunnonle saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Kaisa Sinikara kertoi, että Helsingin yliopisto tuottaa lausunnon, jossa tullaan ottamaan huomioon myös kirjaston näkökulmat. Todettiin, että opetusministeriön keskustelumuihistiossa on avointa tieteellistä julkaisemista ajatellen otettu jopa tiukempi linja kuin EU:n direktiiveissä. Muistiossa on otettu vain opinnäytetyöt huomioon. Todettiin, että yliopistokirjastojen neuvoston on syytä tuoda esiin tieteellisen yhteisön tiedon käytön erityispiirteet.

Todettiin, että ammattikorkeakoulukirjastojen strategiasta laadittu yliopistokirjastojen neuvoston lausunto on laadittu ja lähetetty AMKIT-konsortion kehittämispäällikölle.

3. Neuvoston säännöt

Oltiin yksimielisiä siitä, että sääntöjen uusiminen on jo valtuuksien määrittelyn näkökulmasta välttämätöntä. Yliopistokirjastojen neuvoston puheenjohtajaa pidetään useissa kokouksissa ja yhteyksissä yliopistokirjastojen tahtotilan ilmaisijana ja edustajana, joten hänen on oltava valtuuksistaan selvillä. Toivottiin, että Kansalliskirjasto ja muut yhteistyökumppanit kehittävät menettelytapojaan sellaisiksi, että asioista voidaan keskustella ja näkemykset voidaan yhteisesti hyväksyä työvaliokunnassa tai neuvostossa ennen kuin puheenjohtaja ottaa kantaa. Silti kokouksissa todennäköisesti tulee eteen kysymyksiä, joihin puheenjohtajan on reagoitava nopeasti yliopistokirjastojen puolesta. Yliopistokirjastojen neuvoston puheenjohtajalla ei ole asemaan perustuvia valtuuksia samoin kuin esimerkiksi rehtoreilla on puheenjohtajina toimiessaan, joten verkoston on delegoitava neuvoston puheenjohtajalle valtuudet. Puheenjohtajan toimivalta määriteltiin puheenjohtajan tehtäväkuvauksessa, joka lisättiin sääntöihin.

Neuvoston suunnittelijan osuutta käsiteltäessä nostettiin esiin, että kyseessä on kansallinen koordinoititehtävä, joka on siirretty opetusministeriöstä Kansalliskirjastoon. Niinpä työvaliokunnan yliopistokirjastojäsenten mielestä Kansalliskirjasto ei voi yksinään päättää tehtävän toimenkuvan muuttamisesta tai lakkauttamisesta. Kaisa Sinikara ja Arja-Riitta Haarala ilmoittivat asian vakuudeksi toimittavansa suunnittelijan tehtävähistoriaan liittyviä dokumentteja Kristiina Hormia-Poutaselle.

Todettiin, että Varastokirjastokirjasto voidaan määritellä pysyväksi asiantuntijajäseneksi. Suunnittelija pyytää Varastokirjastolta sähköpostitse kannanottoa jäsenyytensä luonteesta. Päätettiin, että säännöissä ei varauduta korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen tuomiin muutoksiin vaan niitä muutetaan, jos tarvetta ilmenee.

Toimikauden pidentäminen kahdesta kolmeen vuoteen jakoi työvaliokunnan mielipiteitä. Osa vastusti pidentämistä, koska kolmas vuosi voi jo kyllästyttää ja edustus voi muodostua tällöin liian rasittavaksi. Osa suhtautui asiaan neutraalisti. Toimikauden pidentämistä kolmeen vuoteen tukisi se, että useat edustukset ovat nykyään kolmivuotisia¹. Toisaalta edustukset voivat sattua kesken puheenjohtajakauden tai työvaliokunnan toimikauden, joten toimikauden mitalla ei sittenkään ole niin suurta merkitystä.

Sääntöihin lisättiin määräajat, joihin mennessä kokouskutsut lähetetään. Lisäksi määriteltiin työvaliokunnan päätöksentekovaltuudet: työvaliokunta voi tehdä päätöksiä vähintään kahden jäsenen ja puheenjohtajan valtuuksin. Jos työvaliokunnan jäsen on estynyt osallistumasta pitempään kuin puoli vuotta, työvaliokuntaa täydennetään neuvoston päätöksellä.

Neuvoston kokouksessa 23.3. käsiteltävä esitys säännöistä liitteenä (liite 1).

Todettiin, että hanke- ja asiantuntijaorganisaatiosta laaditaan erillinen esitys. Hankeorganisaatiot olisi syytä rakentaa perustamalla toteuttamisesta irrallinen ohjausryhmä ja toteuttava projektiryhmä. Parhaiten on onnistuttu hankkeissa, joissa on ollut kumppaneita yliopistokirjastojen ulkopuolelta. Ohjausryhmään tulisikin aina nimittää myös yliopistokirjastojen ulkopuolisia jäseniä. Mietitään tarvetta perustaa neuvoston omia asiantuntijaryhmiä (esim. kansainväliset asiat, laatu, informaatiolukutaidon kehittäminen, tekijänoikeudet, kokoelmien kehittäminen ja kaukopalvelu).

---

¹ Kolmivuotisia ovat esimerkiksi Kansalliskirjaston johtokunta, FinELib-konsortion ohjausryhmä ja konsortiorryhmä, digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän ryhmät, Suomen virtuaaliyliopiston neuvottelukunta, Varastokirjaston johtokunta, HY kirj.tk. jne. Kaksivuotinen on Linnea 2 –konsortio.

Joidenkin ryhmien voisi olla hyvä käydä tutustumassa ulkomailla siihen, miten asiat on siellä järjestetty. Todettiin, että suomalaisten olisi syytä olla aktiivisempia kansainvälisesti ja pohdittiin kansainvälisen toimikunnan perustamista osaksi yliopistokirjastojen yhteistyötä.

4. Tilannekatsaus

Käytiin lyhyesti läpi toimenpideohjelman eteneminen ja hankkeiden tilanne.

Neuvoston strategiaa on markkinoitu pääsidosryhmien suuntaan laajasti. Kalvosarjaa on kokeiltu Kuopion yliopiston kirjastossa sekä Teknillisessä korkeakoulussa. Jarmo Saarti totesi, että ainakin heillä henkilökunta pystyi saamaan sen perusteella Suomen yliopistokirjastojen neuvoston toiminnasta käsityksen. Kalvosarjaan lisättiin Jarmo Saartin tuottama organisaatiokaavio, joka hahmottaa ohjausjärjestelmien hajanaista kokonaisuutta. Jäsenistölle esitellään kalvosarjan lisäksi hyväksyttäväksi yleinen strategian implementoinnin ja tiedotuksen vastuumalli.

Todettiin, että huippututkimuksen perustietoaineistojen markkinointimateriaaliin ja tiedotuskehikseen on tulossa perustietoaineistotyöryhmältä muutoksia. Kristiina Hormia-Poutanen ja Mirja Iivonen esittelevät asiaa neuvoston kokouksessa.

Kirjastojen tutkimusohjelma -hankkeen esiselvitykseen on haettu rahoitusta opetusministeriön tietohuollon rahoista otsakkeella Kirjastot -> eKirjastot ja Tiede -> eTiede? Selvitys yliopistokirjastojen palvelujen kehittämiseen liittyvästä tutkimustarpeesta muuttuvassa toimintaympäristössä. Selvityksen osatehtäviksi määritellään hakemuksessa muutostrendien arviointi, tutkimustarpeiden tunnistaminen, tutkimusryhmien kartoittaminen ja tutkimusohjelman määrittely (liite 2). Yliopistokirjastojen tietopohjan vahvistaminen irrotettiin erilliseksi hankkeeksi, johon laaditaan erillinen hankesuunnitelma.

Laatu ja vaikuttavuus -hanke järjestää 28.5. seminaarin. Hankkeeseen liittyvää laatutyöopasta kootaan.

Rahoitus selvityksen perusaineisto on koottu ja sitä käsitellään 2.4. pidettävässä kokouksessa. Neuvoston kokouksessa sovitaan kesäkuulle päivämäärä, jolloin selvityksen pohjalta käydään yhteinen keskustelu.

Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma -hanke on päättymässä. Joitakin toimenpiteitä toteutetaan vielä tänä vuonna: muun muassa kirja julkaistaan ja tälle vuodelle siirtyneet rahat käytetään loppuun.

Kokoelmakartta-hankkeen päättämiseen on haettu ratkaisua siten, että toimintaa jatkettaisiin osallistumismaksuperiaatteella. Kansalliskirjasto on tehnyt kustannuslaskelmia ja ehdottanut kokopäiväisen henkilön palkkaamista Kansalliskirjastoon siten, että osallistujat maksaisivat hänen palkkansa. Kokoelmakarttatyöryhmä taas on miettinyt ratkaisua, että vastaavalla periaatteella Varastokirjastoon palkkattaisiin puolipäiväinen koordinaattori ja Kansalliskirjasto hoitaisi maksuttomasti tallennusosalustan ylläpidon. Kokouksessa kerrottiin, että Kansalliskirjaston mahdollisuudet osallistua tallennusosalustan ylläpitoon maksutta ovat erittäin epävarmat, ja Varastokirjaston johtokunta on pyytänyt selvennyksiä ajatellen Varastokirjaston toimintaa kokoelmakartan koordinaattorina.

Arja-Riitta Haarala kokoaa kesäkuussa työryhmän miettimään kirjastojen digitaalista infrastruktuuria koskevaa hanketta. Todettiin, että atk-päälliköiden ja yliopistokirjastojen johtajien kokous olisi hyvä järjestää vuonna 2008.

Tulevaisuuden palvelukeskuksiin ja tuottamismalleihin syventyvän hankkeen toteutusajankohdaksi määriteltiin vuosi 2008. Kristiina Hormia-Poutanen totesi, että Kansalliskirjasto voisi osallistua hankkeen toteuttamiseen järjestämällä seminaarin, jossa

hahmotettaisiin Kansalliskirjaston, Varastokirjaston, CSC:n ja IT-toimintojen sekä taloushallinnon palvelukeskuksen toimintaideoita.

5. Rakenteellinen kehittäminen

Todettiin, että eri puolilla Suomea on menossa useita rakenteellisen kehittämisen hankkeita (Helsinki, Lappeenranta, Itä-Suomi, Turku, Vaasa, Rovaniemi, Oulu, Pori). Suurimmiksi nähtiin muutokset, joissa ollaan rakentamassa yhteistyöorganisaatiota kahden eri opetussektorin kesken (ammattikorkeakoulut ja yliopistot). Tulevatko nämä uudet organisaatiot osaksi yliopistoja vain ammattikorkeakouluja vai onko niillä edustus molemmissa? Arveltiin, että yliopistokirjastojen on vaikea ottaa kantaa rakenteelliseen kehittämiseen ennen kuin siinä on edetty jonkin verran nykyistä tilannetta pitemmälle.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.

Vakuudeksi

Helena Mattila